

*הרבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

**בדין אם בכור נוטל פי שניים בדברים שאינו יכול למכרן
אך יש בהם כוחת תשיימיים, ובגדרי "מוחוק".**

[מכתב א']

ב"ה

ישפות ד' שלו ורוכ ברכה לידידי ורعي הטוב איש לבבי הנואן מוה"ר חיים יעקב לויין שלומו הטוב ישנא סלה.

אחדשה"ט וש"ת בא"ר ואה"ע הנני להודיעך על החזה"ש אשר ת"ל בחוג משפחתי, בן אפסור לך בזה פריס"ש מאביך היקר שליט"א אשר מדי פעם בפעם הננו נפשיטים ותמיד אני יוצא ממנו בריווח רותני מדבריו וספריו היקרים יאריך ד' ימיו וישנותיו בטוב ובנעימים.

אם השותף השני אינו זוקק לו ואינו רוצה להשתמש בו ונמצא שיכל שפיר שותף אחד להסתלק מהעבד בצוරתו בו שאינו משחררו וגם אינו רוצה לעבוד בו ונמצא שהוא לגמרי עבדו של שני, וגם יכול לקבל עבור כך דמים מהשותף השני, ומעטה כיון דמה שאין עבור עברי נמכר הוא לא מפני שהוא אין בעליים על כך שהרי יכול להפקידו וגם יוציא בסכפ' ואף לא מדין גרעונו ורק משום רכתייב "לעם נכרי" לא ימושל למכרה כ מבואר ברמב"ם פ"ד מעבדים (ח"י) ועיין גם בפ"ב (ה"ג) בס"מ מ"ש מהרלב"ג ובכח"ג ששותף אחד מוכר לחברו כיון שביקר העבדות לא הופיף עליו כלום ולא נכרי הוא כלל לעבד וה שבלא"ה הוא אדוןיו, ובכן אף אם ננקוט

ועתה יקורי נמצא לנכון לכתוב לך הערת קצורה אשר רק אהמול נתעוררתי לכך, ליישב קושית העולם בגמ' ב"ב (דף י"ג ע"א). שהק' רבא לרבע נחמן מבכור ופשוט והוא תפ"ל דגמ' לרבע קשה מעבד עברי דליתא במכירה ולא שייך بي' גוד או אנוד, ורגילים להוביה מוה כהמנ"ח (מ' מ"ב) דמה שעבד את הבן הוא רק מפני שהוא קם תחת אביו ולא מדין ירושה כיון שאינו עבד את הבית ולפיכך אין הבכור נוטל בזה פי שנים. אך היה והוא"ש בפ"ב מנהלות (ח"א) חולק על המן"ח וחוכיח מירושלמי בנזיר דשקל שפיר פי שנים גם בירושה דליתא בבית עי"ש. לפיכך חשבני דכין שכל שותף יכול ורשאי לעבד עם העבד בכל עת ובכל שעה שהוא רוצה

*תודתנו שלוחה לבני משפחת מרן הגאון זצ"ל שהמציאו לנו הערות אלו מכתב יד מרן שייל לראשונה. זכות הרבה תעמוד להם.

בו בכל עת ובכל שעה שירצחה אם השותף השני מסכימים לכך ולבן אף שמאז הקרן נשתנה מחצי אדון לאדון שלם מ"מ נברוי מיהו לא הוות.

דא"א למכור עבד עברי אף אם יתנה בפירוש שישאר כל הזמן אצל רבו הראשון ואילו השני לא יוכל לעבוד בו כלום מ"מ ס"ס אדון חדש הוא משא"ב הכא כיון שנקרה אדון גם יכול לעבוד

והנני חותם בשלי' ובכל חותמי ברכה והצלחה לך ולביתך
כנפשך ונפש יידיך אהובך

שלמה ולמן אויערבאך.

(מכtab ב')

ב"ה ע"ק פר' נחמו תש"ט.

שלוי וכ"ט סלה לידי ורعي איש לבבי הנאון הנעללה מוה"ר חיים יעקב לוי שליט"א. אחדשה"ט וש"ת באה"ר ואה"ע גני להודעך שקבלתי בערב ט' באב את מכתבך והיום כאשר עיינתי בו נהניתי מאד מברכותיך היוצאות מלב אותך וטהור ומהערות שנאמרו בהשכל ובטו"ט ודעת, והנני רושם לפניך דברים אחדים לפיע"ד סדר הדברים על ראשון ראשון.

תורה איסור מכירה אלא באמה משום
דיעוד מפורש הוא בתורה.

.א.

מה שבתבת דאם בדברינו כמו דחוצרך
הכתוב לכתוב איסור מכירה באמה
משום יודר כך גם צריכים לכתוב בעבד
כיוון ששותף אחד יכול למכור לשותף
שני בלא"ה צ"ע הרי מבואר בקדושים
ט"ז ע"א דמהני הפקר בעבד עברי
ובעלים גמור הוא להוציאו מרשותו ע"י
הפקר אע"ג שלא מצין בשום מקום
שיהי בעליים להפקיר ולא למכור וע"כ
דיהינו נמי משום טעם דאמאן דהפקר
לא חשיב לעם נברוי ואפי"ה לא כתבה

.ב.

לא ידעת מה טעם מספק לי בשותף
שסילק עצמו מהעבד ולא הפיקרו אם
יכול השני לעבוד בו בכל עת כמדומה
לי שהוא פשוט עד מאד וא"צ לפניו.

.ג.

נכון הוא שלא ראוי שהמן"ח עצמו
בשבוע הרגינש מהא דברכו נוטל פי

שכורה דמשתמשים בה כל ימי השאלה והשכירות דגמ' בזה שפיר נוטל הבכור פי שנים, אף אם אין דעתך הרחבה מסכמת לי דברה"ג יכולם האחים למכור את העברך זה לזה מ"מ בהא גופא שהבנאים קמים תחת אביהם להשתמש בו נ"ב נראה דאותו משום דלייתא במכירה ליתא נמי בחולוקת התשישין, וחרוי בתב הר"ן בפרק השותפין בדברה שאין בו דין חלוקה קייל' דיש ברירה ונמצא דגמ' עבר' עובד שפיר לפשטום יום אחד ולבכור ב' ימים מיידי רהו אהניך להם אביהם פרה שכורה.

ה.

בנים הם דבריך בהניחס לבניו ב' עבדים וכל אחד נטול עבר אחד דלייתא בשפהה בענין להמהרש"א בגיטין (דף מא' ע"ב) דכיוון דאין לו קניין הגוף אלא בחציו, אך מה שכבתה דאם יש להם שפהה מתפוסת הבית טרם שחלקו שפיר יכளין ליתן לו, לענ"ד אין זה ברור דמ"מ ATI צד עבדות של זה ומשתמש הצד שפהה של חברו. וכך ל' תפוסת הבית או סתם שפהה השותפין דפשוט הוא שלhmaרש"א אסור, אך צ"ע קצת ברמב"ם פ"ג מעובדים (ה"ג) שכבת דגמ' הבן נותן לו שפהה ולא נוכר כלל הכל וזה דוקא בגין אחד ולא בשניים.

ו.

מה שכבתה "דבלא" דין זה של שפהה חברו לבארה לא יוכל שותפים לתת שפהה לעבדם, כיון דשנים אינם יכולים לתת לו מדין שפהה ולא שניים המובא

שנים ממאות סתוمين של אביו אע"ג שرك בן יורש ולא בת, אלום בהתבונני עתה בזה חוויבני גם אני דהני תרי ملي, לא שייכי כלל אהדי אך לא מטעמי, דבשלמא בעבד כיון דחוינן שאינו עובד את הבית שפיר אמרין דמסתבר משום כך לומר דמה שעבד את הבן הוא רק מפני שהוא קם תחת אביו ולא משום סדרי ירושה ולפייכן אין הבכור נוטל פי שנים משא"ב בנזירות כיון דמה שאין האשה מנהלת על קרבנות אביה הוא רק מהלכה למשה מסיני, יכולם לומר שההלהקה היא בנזירות ולא בירושה, כלומר מצד דיני ירושה יתכן דשפיר שייך גם בזה כל סדרי ירושה ורק דין הוא בנזירות שرك הבן מנהל ולא אחר ולפייכן ליתא נמי בירושה משא"ב בעבד.

ה.

מה שכבתה יידי לחלק דבניר "כיוון دائיכא בזה חלוקה שוב אתנן עלה מריני חלוקה שבכל התורה שירושה ובכור נטול פי שנים משא"ב בעבד עברי אין מניה לבניו אלא וכות התשיש אбел לא של חלוקה" חן אמן שדבריך עמוקים וישראלים (מ"מ נראת דמהא גופא שמעולם לא שמענו בדבריך שעבד עברי צרייך להשאר דוקא בתפוסת הבית ולית כלל בחולקה (של עבר ננד עבר) נ"ב מוכח בדברינו דאחים או שותפים שפיר מוכרים זה זה, אף גם בעבד עברי אמרין שפיר דאחים שחלקו לכוחות חן מ"מ נלענ"ד דבחנich להם אביהם פרה שאולה או

שפחה אחת לב' עבדים אך אעפ"כ לא ידעתו ס"ס העבר הוא אחד ונמ' השפחה היא רק אחת.

בש"ס ופסקים א"כ כל אחד ג"כ אינו יכול" עכ"ל, מסתמא נתבונת להא דאין נותנים שתי שפחות לעבד אחד או

כנפשך ונפש ידיך אהובך דו"ש וחפץ באשרך כל הימים

שלמה ולמן אויערבאך

[מכتب ג']

שלוי' ורוב ברכה לידידי ורב חביבי הנعلن המפורסם לשם ותהילה מוחיר חיים יעקב לוין שליט"א.

אחרי תת ברכה נאמנה עמוק הלב לך ולכל ביתך, הנני להודיעך שקרת מכתבר הגענוי במועדו ונסיבות שונות לא יבלתי עד כה לענות לך עליו.

א. לשותף דבך לי רשות הפקר או רשות שותף לפי סברתי שלא מיקרי איש נכרי כיוון שבלאיה יכול לעבד בו.

ב.

במכתב הקודם באות ד' כתוב רבנו דאף אם א"א לחלק עבר מ"ט הבכור נוטל פי שנים בתשmisים כמו פרה שכורה או שאולה שא"א לחלק את הגוף שהבכור נוטל בה פי שנים בתשmisים לפי ימים, ובנראה שהנראה פקפק בוה וס"ל דמקום שאין לו את הנוף רק את התשmisים אין זה מוחוק וחשיב כראוי ואין הבכור נוטל בו פי שנים, וה"ה בעבר עבר שא"א לモכרו ואין לו בו רק תשmisים וע"ז כתוב לו רבנו את הדברים דלהן.]

מה שהוכחת דשותף יכול למכוון לחברו מזה שהוא יכול להפקידו בונתי היה רק להוכיח מזה דמה שאי אפשר למכוון עבור אחרים הוא לא מפני שאין לו בעלות על כך دائ"כ לא יכול גם להפקידו, וכڌזין בדבר שאינו ברשותו כמו דליתא בהקדש ליתא נמי במכירה והפקר, אע"ג דגנפייש רבוותאי דסילוק שפיר מהני, וכיודע דהפקר טפי מסילוק שהרי אם רק מסתלק משדהו ואומר שאין לו עסק בה לאו כלום הוא אלא חшиб כהעbara מרשותו לרשות אחרת הנקרה בשם הפקר, וע"כ שמה שאינו מוכר עבור עברי לאחרים הוא רק משום דלאו כל כמייניה לעשותו עבור לאיש נכרי, ועפ"ז אמרתاي דבמו דיבולים להפקר אפשר דה"ה שיכול למכוון

השדה עומדת כלל ברשותו ולאו כל
במיניה למוכרה או ליתנה לאחרים.

גם צ"ע למי שנגנב ממנו שורו ומה
רבעה שמת לא היה אפשר למוכרו
משמעותה דאיינו ברשותו ולאחריך
אין הבכור נוטל פי שנים ועיין באח"ע
(ס"י ק' ס"ג) בהנ"ה "היתה גנבה שלו ביד
גנב ומת ואחר כך הוחורה הגנבה מיקרי
מוחזק" וכן כתוב בחומר (ס"פ רע"ח)
יעי"ש בנה"מ ובכזו"ח, גם חושבני
רבכורי כהונה ג"כ אין יכולם למוכר
ואף חישיב מוחזק ובכור נוטל בה פי
שנתיים, איך שהוא נראה אדם חפץ גנוב
ביד אחר מיקרי מוחזק כ"ש שאלה
ושבירות ומהיב"ת נחדש מעצמו דבעין
בעלות בוגוף הדבר.

וכיוון שכון מהיב"ת דלא יטול הבכור
פ"ש בוכות שירש מאביו בע"ע דמאי
אמרת דכיוון שהאחים שחלקו לקוחות
הם ח"ז חישיב מבכר וכמו שאי אפשר
למכור ע"ע אך א"א לחלק את תשמישו
ליימים, לעניין זה כתבתי דאף אם לא
נקוט בדברינו לעיל דשותך לא מיקרי
איש נכרי מ"מ הרי סובר הר"ן בדבר
שאין בו כדי חלוקה לבו"ע יש ביריה
וכיוון שכון הרי הוכבר הדבר למפרע שוה
שלו ולא חישיב כלל מבקר.

מש"ב בהניחס להם אביהם פרה שאלת
ושכורה שהבכור נוטל בה פי שנים רק
מצד הסברא כתבת כי ולא עליה על
דעתי מעולם להסתפק בכך ואף שידוע
אני דשכירות גרע טפי מקניין פירות
כמובואר בתוס' ב"ב (דף נ' ע"א)
וברמב"ם פכ"ג משכירות מ"מ לעניין דין
פי שנים לא ידעת שום סברא לחלק
ביניהם, והلوم ראוי בספרי האחرونים
לענין חוקת אוראנדרה דהינו קונצוסיה
לሞנת יי"ש וכדומה אם בכור נוטל בה
פי שנים או לא אבל לעניין שאלת
ושכירות שהוא מוחזק מה מקום יש
להסתפק בו, הן אמנם שמאך אחד
חוין דמכורי כהונה החישיב מוחזק
ומיאידך ניסא מצין להרמב"ם זיל
שסביר דאיין בכור נוטל פי שנים
בספינה שהיתה לאביו בים אך אף"כ
בשבירות נלענד פשוט דודאי נוטל פי
שנתיים.

ג.

על מה שס"ל להנראה"י דבמקום שא"א
למכור את הגוף חישיב ראוי כתוב רבנו
את הדברים הבאים

לפי דבריך צ"ע מהא דבכור נוטל פי
שנתיים בשדה החווית לאביו ביובל
כמובואר בספר השולח ע"ג דאיין